

ЧР
Л14

P-y

15881

УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М.П.ДРАГОМАНОВА

На правах рукопису

Лагошняк Галина Миколаївна

**ФУНКЦІОНУВАННЯ
НЕЗМІНЮВАНИХ ЕТНОНІМІВ
У СУЧАСНІЙ РОСІЙСЬКІЙ
МОВІ**

Спеціальність 10.02.02 - російська мова

АВТОРЕФЕРАТ

ДИСЕРТАЦІЇ НА ЗДОБУТТЯ НАУКОВОГО СТУПЕНЯ
КАНДИДАТА ФІЛОЛОГІЧНИХ НАУК

НБ НПУ

імені М.П. Драгоманова

100313342

КИЇВ-96

Дисертацією є рукопис
Робота виконана в Українському державному
педагогічному університеті
імені М.П.Драгоманова

Наукові керівники доктор філологічних наук, професор
Пилинський Микола Миколайович;
кандидат філологічних наук, доцент
Оришака Юлія Михайлівна.

Офіційні опоненти: доктор філологічних наук, професор
Отін Євгеній Степанович;
кандидат філологічних наук
Шульгач Віктор Петрович

Провідна установа Одеський державний університет

Захист відбудеться 27 лютого 1996 р. о 14 30 годині
на засіданні спеціалізованої вченої ради К 013304 в Українському педагогіч-
ному університеті імені М.П.Драгоманова (252030, м.Київ, вул. Пирогова, 9).

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Українського державного
педагогічного університету.

Автореферат розіслано 24 січня 1996 року

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради Г.П.Вишневська

Актуальність теми. Населення світу в етнічному плані досить різноманітне і разом із знаннями про невідомі народи в наш лексикон потрапляють найменування людей за етнічною ознакою. Серед цих слів значне місце посідають незмінювані найменування. Вони й стали об'єктом даного дослідження.

Вивчення літератури з проблем етності показало, що всебічному аналізу етнічні найменування, тим більше незмінювані, ще не підлягали.

Вивчення етності проводилося в основному в двох аспектах: етимологічному й словотвірному. Серед дослідників, що приділили цьому увагу, - А.І.Попов, Г.Ф.Ковальов, М.Опелова, О.С.Стрижак, В.А.Никонов, А.В.Суперанська, Г.Г.Стратанович, В.Н.Шапошников та багато інших. В їхніх роботах подається цілісний і всебічний аналіз етнічних найменувань як лексичної групи.

Наукова новизна цієї роботи полягає у власне лінгвістичному вивченні незмінюваних етнічних найменувань у таких аспектах: фонетичний, етимологічний, граматичний, словотвірний та функціональний, а також у новому, нетрадиційному підході до визначення терміна "етнонім". Під час аналізу незмінюваної етнотермінології вживається термін "етнофоронім", який сприяє розмежуванню імен, що називають народ у цілому, та назв конкретних представників того чи іншого народу. Як додатковий засіб розмежування незмінюваних етнонімів і етнофоронімів запропоновано використати можливості орфографії: написання етнонімів з великої літери (свого часу це було характерним для давньоруських етнонімів зі збірним значенням і зараз властиве іншомовній орфографії, зокрема англійській). На прикладі аналізу граматичних категорій роду, числа й відмінка детально розглядаються словотвірні можливості незмінюваних етнонімів. При розгляді питання про поліфункціональність етнічних одиниць пропонується своє розуміння граматичного статусу етнічних запозичень. Новими є також спроби розв'язати питання про нормативність вживання незмінюваних етнічних найменувань і прогнозування тенденцій щодо їх використання.

Метою дослідження є комплексний опис властивостей незмінюваних етнічних одиниць та їхнього функціонування в лексичній і граматичній системі сучасної російської мови, а також закономірностей їхньої адаптації в мові.

Досягненню поставленої мети сприятиме розв'язання таких завдань:

- визначити зміст терміна "етнонім";
- провести структурно-фонетичний та етимологічний аналіз незмінюваних етнонімів;
- дослідити функціональну своєрідність незмінюваних найменувань різних етносів;
- встановити способи компенсації морфологічної недостатності незмінюваних етнонімів;
- виявити словотвірні потенції незмінюваних етнічних найменувань.

Методологічна основа дослідження. Загальною методологічною основою дослідження стали принципи матеріалістичної теорії пізнання, лінгвофілософське вчення про сутність мови як суспільного явища та про діалектику її еволюції.

Спираючись на специфіку досліджуваного матеріалу, визначено методи дослідження. Основним методом став описовий. Застосовувались також порівняльно-історичний метод та прийоми етимологічного і логіко-дистрибутивного аналізу.

Матеріалом для спостережень стали незмінювані найменування етносів, вилучені з етнографічної, лінгвістичної, публіцистичної, науково-популярної і художньої літератури (4585 слів). Дана лексика значно доповнює словник етнічної термінології і збагачує фонд інтернаціоналізмів сучасної російської мови.

Теоретична і практична значимість роботи. Результати дослідження є певним внеском у вивчення іншомовних запозичень із незмінюваним морфемним складом, функціонування яких у сучасній російській мові свідчить про послаблення в ній синтетизму, що відповідно призводить до зміни аналітизму. Певне значення для вивчення лексико-граматичних розрядів іменників (частково й прикметників) має розмежування незмінюваних етнічних найменувань на етноніми, які, безумовно, ближчі до ономастики, та етнофороніми, що входять до апеллятивного шару лексики.

Результати дослідження можуть знайти застосування у процесі вивчення курсів морфології, лексикології та історії сучасної російської мови, її словотвору й основ культури мовлення, при розробці спецкурсів та спецсеминарів з етноніміки, написанні курсових і дипломних робіт, створенні термінологічних етнонімічних словників та навчальних посібників з різних розділів мовознавства.

Робота може бути корисною для лінгвістів, що займаються дослідженнями в галузі етнології, а також для тих, хто вивчає явища аналітизму на морфологічному рівні, для студентів, учителів, керівників факультативів, дослідників у галузі етнографії, працівників масової інформації.

На захист виносяться такі положення:

1. Незмінювані етнічні найменування - специфічні мовні одиниці, які, відображаючи особливості їх денотата, передбачають семантико-граматичну конкретизацію і введення паралельного вживання термінів "етнонім" та "етнофоронім".

2. Незважаючи на відсутність у незмінюваних етнічних назвах афіксальних формотворчих показників, граматична система сучасної російської мови має значні можливості для компенсації їхньої морфологічної недостатності.

3. Незмінювані найменування осіб за національною приналежністю є поліфункціональними граматичними одиницями, здатними в різних контекстуальних умовах виявляти властивості як іменників, так і прикметників.

4. Для розмежування незмінюваних етноіменників та етноприкметників у постпозиції слід використовувати не тільки засіб аналогії, але й аналізувати семантику означуваного слова.

5. Особливості фонетичного оформлення незмінюваних етнічних найменувань не стають перешкодою до морфологічного оформлення; етноформи можуть виступати мотивуючими основами при створенні прикметників з етнічною семантикою та відмінюваних варіантів етноіменників, а також топонімів.

Апробація роботи. За матеріалами дисертації були прочитані доповіді на підсумкових наукових конференціях у Миколаївському державному педагогічному інституті (1993, 1994) та УДПУ ім. М.П.Драгоманова (1995), на засіданнях методичного й методологічного семінарів при кафедрі російської мови Миколаївського педагогічного інституту, знайшли відображення в 5 публікаціях.

Структура дисертації. Робота складається із вступу, двох розділів, висновків, бібліографії та словника незмінюваних етнонімів.

Зміст роботи

У вступі обґрунтовується актуальність дослідження, його наукова новизна, теоретична і практична значимість, визначаються мета та завдання дисертації, характеризуються методи дослідження та джерела фактичного матеріалу, викладені положення, що виносяться на захист.

У першому розділі - "Лексико-граматичні особливості незмінюваних етнонімів", що складається з п'яти параграфів, зроблена спроба визначити зміст терміна "етнонім" в етнології та лінгвістиці, у трактуванні якого спостерігаються розходження.

Поняття "етнонім" пов'язане з терміном "етнос", "етнічна спільність". Відзначається характерна для етнології співвіднесеність понять "етнос" і "народ"; паралельно з терміном "етнос" використовувалися й такі, як "нація", "раса", "плем'я". В роботі розглядається функціонування таких понять, як "метаетнічна спільність", "субетнос", "етнікос", "етносоціальний організм", "етнічна спільність" та "етнічна група". Незважаючи на розбіжності, закладені в семантиці названих термінів, усі вони використовуються в етнографічній літературі для характеристики різних формувань людей за етнічною ознакою.

Враховуючи різницю між вказаними термінами, услід за Ю.В.Бромлеєм, звертаємо увагу "на наявність і у племен, і в народностей, і в націй, і в національностей одної спільної вельми виразної й разом з тим неодмінної зовнішньої ознаки: кожне з цих формувань має свою самоназву - власне ім'я", яке в етнології і прийнято називати "етнонімом". З лінгвістичної точки зору, як зазначає А.В.Суперанська, немає потреби розмежовувати групові назви людей - самоназви (ендоетноніми, автоетноніми) і назви, дані етносу іншими народами (екзоетноніми, алоетноніми), тому в нашому дослідженні термін "етнонім" набуває більш широкого, ніж в етнології, значення, застосовуючись до будь-якої з етнічних назв.

У даному розділі розглядається також проблема, пов'язана з виявленням власне етнонімів на тлі таких термінологічних одиниць, як "політонім", "топонім", "конфесіонім", "лінгвонім", "генонім". Одним з показників, що дозволяє застосувати таке розмежування, є стійкість самоназви.

Іноді виникає ситуація, коли одне й те ж ім'я можуть носити різні етноси і, навпаки, один етнос може називатися по-різному. Так, ім'я **тай** носять тайські народи, група народів у Південному Китаї, в країнах Індокитаю і в північно-східній частині Індії: **буї, зяй, кхамті, кхун, лао, лі, маонань, мулао, нунг, сантяй, сіамці, таї, тай, чжуан, тхай, шані, шуй, юан, народ етнічної групи таї** у В'єтнамі. Індіанський народ у Венесуелі, названий офіційним етнонімом **піароа**,

має ще дві самоназви - **де арува та іха**. Таким чином, встановити чітке співвідношення етнос - етнонім часто буває неможливо.

Етнічне ім'я як продукт діяльності людської свідомості викликає інтерес в етимологічному плані.

Аналіз походження виявлених нами незмінюваних етнонімів показав, що в більшості випадків самоназви мають значення "**людина**", "**люди**": **амахаг** - "людина", **нисю** - "люди", **дине** - "люди", **бура** - "люди", **кет** - "людина", **куи** - "люди", **контяу** - "людина" та ін.

У ряді етнонімів вказане значення ускладнюється різними **якісними характеристиками**: **хуна куи** - "справжні люди", **найшан-діна** - "справжній народ", **кой-коин** - "люди людей", **палива** - "перші люди", **ленале** - "справжня людина", **сери** - "швидкі люди", **моки** - "мирні, хороші люди". До цієї групи належать і ті найменування, серед яких переважають екзоетноніми, де пропускаються слова "люди", "людина", а залишаються означення до них: **чипевьян** - "ті, у кого гостра шкіра", **рарамури** - "легконогі", **намбиквара** - "довговухі", **стоуни** - "кам'яні", **сиксика** - "чорноногі".

До одного типу входять самоназви та екзоетноніми, що **несуть інформацію про місце проживання й характер праці**: **ах-кех** - "мисливець, що полює на оленів", **сунгей** - "люди ріки", **бирхор** - "лісова людина", **ачик манде** - "гірська людина", **тельмальтола** - "народ моря", **меномини** - "люди дикого рису", **ваньямвези** - "місячні люди", **тьо сре** - "люди поливних полів". Певна частина найменувань становить **зоолого-тотемічний тип**: **ораримудоге** - "люди риби орарі", **ироку** - "справжні гадюки", **кроу** - "крук", **синхала** - лев'ячий рід".

Є етнічні назви, **пов'язані з релігійними віруваннями**: **аль-муваххиддин** - "ті, що сповідують єдність божу", **наорайе д'Иахйа** - "виконавці заповітів святого Іоанна (Хрестителя), **хузй, хузй минь, хузй-цзу** - "мусульмани".

Окрему групу становлять етноніми зі значенням **протиставлення за принципом "свій", "наш", "друг" - "чужий", "ворог"**: **панаре** - "друг", **сиу** - "ворог", **тоуейо** - "наш сусід", **инуаина** - "наш народ", **кубео** - "інші люди", **чухи** - "вороги".

Серед виявлених найменувань є лексеми **культурно-історичного спрямування**: **тунгару** - очевидно, стосується імені Тангароо, **ногай** - самоназва, пов'язана з іменем Золотоординського правителя XIII століття Ногая; та **лінгвоозначальні**: **ивитем** - "ті, хто говорять мовою ивиат", **халь-пуларен** - "ті, хто говорить на пуларен", **ткорті** - "люди, що говорять на ткор ті".

Особливе місце займають слова **топонімичного характеру**, серед яких можна виділити дві підгрупи: етноніми, пов'язані зі територією проживання: **омето** - від назви річки Омо, **тороббе** - "люди з Фута-Торо", **бамасаба** - від Масаба - назва м.Елгон; і етноніми, у яких важко встановити, що є первинним - назва племені й від нього топонім, чи, топонім, а від нього - назва етнічної групи: **дуит** (з району населеного пункту Дуїтама), **тумако** (в районі міста Тумако), **бодо** (від тибетського "Бод" - Тібет).

Процес творення етнонімів від топонімів і навпаки досить активний. Етноніми частіше мотивують утворення топонімів, що є свідченням своєрідності сло-

вотвірних можливостей незмінюваних етнічних найменувань.

Деякі назви не підлягають узагальненню й класифікації через обмеженість їхніх етимологічних значень.

У сучасній російській мові етноніми, як і в споріднених мовах, найчастіше виражені іменниками чи субстантивами. Іменники утворюють клас слів із загальним граматичним значенням предметності і знаходять відображення в незмінюваній класифікаційній категорії роду та словозмінних категоріях числа й відмінка. Виходячи з цього, у першому розділі аналізуються особливості виявлення вказаних категорій у незмінюваних етнічних найменуваннях.

Незмінювані іменники із значенням особи за етнічною приналежністю характеризуються формальною збитковістю, морфологічною недостатністю, оскільки парадигма їхніх граматичних значень не має відповідної реалізації у парадигмі граматичних форм. Референтна віднесеність незмінюваних іменників забезпечує їм можливість мати морфологічно виражені значення числа, істинності-неістинності, роду, значення відмінкових форм, що й підтверджується фактами аналізу мовленнєвого вживання таких слів і дозволяє розглядати їх у системі іменника. Як уже зазначалося, незмінювані етноніми є іменниками і їм, як і іншим іменникам, властиві граматичні характеристики цієї частини мови. Щоб це довести, був обраний шлях аналізу від значень до форм їх вираження, оскільки, як стверджує О.А.Колесников, "саме цим шляхом слід йти, відзначаючи в деяких словах, які немовби "потерпіли морфологічну аварію" форми вираження, не тотожні формам у морфологічній флективній парадигмі".¹

Приступаючи до вивчення граматичних особливостей етнонімів, необхідно визначити їх місце в системі мови, оскільки серед лінгвістів у цьому питанні немає однаковості: одні автори відносять їх до ономастики, інші - до апеллятивної лексики. Ці суперечності відображають дві точки зору сучасної науки про межу між власними й загальними іменами. Що стосується незмінюваних етнонімів, то аналіз їхнього функціонування дозволяє вважати їх перехідними між загальними й власними іменами, оскільки для них характерна як функція класифікації, так і функція індивідуалізації.

Слід зауважити, що для незмінюваних етнонімів характерним є вживання у збірному значенні, коли безпосередньо й виявляється індивідуальне, характерне власним назвам значення, бо народ, що носить певне ім'я, вже самим цим фактом репрезентує явище одиничне. Кожний народ, кожна людська спільність унікальні й неповторні, і ця унікальність знаходить своє відображення перш за все в імені - етнонімі, - отже, етнонім - ім'я власне. Застосовуючи для позначення етнічних найменувань, які називають окремих представників того чи іншого етносу, термін етнофоронім, вважаємо, що етнофороніми - назви загальні.

Належачи до класу іменників, вони повинні б мати розгалужену систему граматичних форм, що відповідають окремим граматичним категоріям, властивим

¹ Колесников А.А. Семантическое обеспечение грамматических форм имен существительных русского языка. -К.: Выща школа. - 1988. - с.96.

словам даної частини мови(рід, число, відмінок). В дисертації розглядаємо кожну з цих категорій.

Несловозмінна категорія роду властива всім іменникам, за винятком субстантивів *pluralia tantum*. Відомо, що категорія роду іменників російської мови характеризується трьома значеннями (чоловічого, жіночого, середнього) , наукова граматики відносить до спільного роду слова, які у певних контекстах функціонують то як іменники чоловічого, то як жіночого роду. Запозичені іменники у сучасній російській мові розподіляються за родами по аналогії з російськими залежно від родових закінчень. Однак, як слушно зауважує А.В.Суперанська, “аналогія закінчень іншомовних слів та одвічно російських неповна, і чимала кількість запозичених лексем так і не знаходить для себе в російській мові такої групи слів, під яку вони могли б підрівнятися. Такі запозичення складають особливу групу і лише умовно, за погодженістю з іншими членами речення, співвідносяться з тим чи іншим родом, залишаючись незмінюваними”.¹ Для іменників із семою “істота” може бути характерною співвіднесеність, незалежно від оформлення кінця слова, або з чоловічим, або з жіночим чи спільним родом; незмінювані ж назви осіб неслов’янських народностей, тобто незмінювані етнофороніми, відносяться за своїми властивостями до спільного роду. У них, як і в усіх інших іменників спільного роду, яскраво виявлений тісний зв’язок категорії роду із статтю істоти. Слова зі значенням особи чоловічої статі відносяться до чоловічого роду, а назви осіб жіночої статі - до жіночого. Граматичне значення роду в таких випадках тісно зливається з лексичним. Формально значення роду в них не виражене, тому слід визначити засоби, якими забезпечується вираження значення категорії роду у словах аналізованої групи.

Незважаючи на відсутність форм словозміни, незмінювані етнофороніми здатні виявляти різні граматичні значення роду в контексті. Часто реальне значення статі передається за допомогою лексем жінка - чоловік, які становлять “своєрідний субститут граматичної форми”²: “Встречал я **женщин-батонка**, лица которых густо вымазаны красной охрой” (BC); “Средний размер стада **женатого мужчины-масаи** - 75 голов крупного и 85 голов мелкого рогатого скота”(ААС).

Поряд з лексемами жінка - чоловік, використовуються лексеми дівчина - юнак, дівчинка -хлопчик, дід - баба, які своєю семантикою граматикує прикладки-етнофороніми, що знаходяться при них: “Они и растут вместе - верблюжонок и **мальчик-туркана**” (BC); “**Девушки-туркана** носят узкие передники из бус” (BC). Використовуються також інші іменники з формально вираженим значенням роду: “**Колдун-бара** утверждал, что именно это зелье ускорило гибель младшего брата и иссушило старшего” (BC); “Совсем рядом с шоссе промчался на сером чудище **горец-мыонг**” (BC).

Можна вказати й на випадки передачі значення статі за допомогою повних прикметників і дієприкметників у функції означення. Іноді у цій ролі виступають

1 Суперанская А.В. Род заимствованных имен существительных в современном русском языке //Вопросы культуры речи. - М.: Наука, 1965, -№6. -с.44

2 Колесников А.А. Семантическое обеспечение грамматических форм имен существительных русского языка. -К.: Выща школа. - 1988. - с.123.

і займенники: "Каждая замужня намба носит на голове накидку из листьев кандауса" (BC); "-Ийе! Ийе! - выкрикивает бегущий рендилле, подпрыгивая и резким движением как бы выбрасывая голову вперед" (BC); "Место, где живет наш бамбара, никак не назовешь райским: опустыненная малийская саванна" (BC). Займенники використовуються також як засіб неконтактного семантичного узгодження: "Вряд ли сайин осознает те сложности и опасности, которые ждут его племя в будущем" (BC); "Каждый жест акьюсасне, движение ее пальца, ее улыбка несут в себе ритуальную окраску и подчинены строгим религиозным канонам" (BC). Родовим диференціатором іноді виступають числівники, найчастіше кількісні: "Один из масаи выразительно потряс копьем, и мы сочли благоразумным не продолжать эксперименты" (СЭ); "Две кау-ньяро совершают омовения у стен храма" (BC). Досить часто цю роль виконуює присудок, виражений короткими й повними формами прикметників та дієприкметників, дієсловом-зв'язкою в минулому часі, а також іменниками, що семантично вказують на стать (рід) етнофороніма: "Гизи была некрасива" (BC); "Низре был сильным парнем" (BC). Відсутність родових форм більш активно компенсується формами дієслова минулого часу й умовного способу: "Еще немного и **возмо-нати упал бы** с моста" (Ланге); "**Сюэли опустила** глаза, ей нечего было сказать" (BC). Виявлені також факти комбінованого використання синтаксичних засобів компенсації морфологічної недостатності форм категорії роду: "**Молодой ибо надумал** жениться" (AAC); "**Маленькая андия ушла** из дома" (BC).

У системі морфологічних категорій іменника однією з найважливіших є категорія числа, яка має інший зміст у різних лексичних групах. Традиційно вважається, що вона характеризується бінарною опозицією однини і множини. Форми числа, маючи узагальнене значення кількісної семантики, конкретизують його в значеннях обчислювальності-необчислювальності предметів, позначуваних іменниками. Лексичний зміст розрядів іменників по-різному відображається у формах числа, тому "всі іменники російської мови по відношенню до граматичної категорії та самої ідеї числа, що є видбиттям їхніх реальних референтних властивостей, можна з урахуванням плану синтагматики розділити на такі, що мають: 1) взаємозв'язані форми зі значенням однини та неозначеної кількості типу вікно-вікна; 2) варіант форми числа (однини чи множини), де відсутність взаємозумовлених референтних значень компенсується створенням аналітичних граматичних за функцією утворень (сані, пальто); 3) "пусту" форму, несумісну з поняттям числа як міри кількості й зумовлену закономірностями як коду, але не структурою кодової інформації (сміливість, вода, консерви, вижарки).¹

На наш погляд, об'єднання слів, що не мають у своєму складі формальних показників числа, та слів, що мають реальні можливості кількісної семантики (наприклад "сані" - за О.А.Колесниковим), - є сумнівним. Беручи до уваги можливу граматичну багатозначність незмінюваних іменників, зокрема по відношенню до категорії числа, можливість вираження значень форм однини та мно-

1 Колесников А.А. Семантическое обеспечение грамматических форм имен существительных русского языка. -К.: Вища школа. - 1988. - с.52.

жини, за винятком необчислюваних речових та абстрактних типу кофе, ситро, барокко, ампула й інших, варто було б виділити їх в окрему групу, що має омонімічні форми для вираження значень. До складу саме цієї групи і мають бути включені незмінювані етнофороніми.

Назви осіб за національністю становлять семантичний розряд імен з провідною семою "особа" і, відповідно, "маючи в складі свого логіко-предметного змісту сему "конкретність"¹, - можуть називати як окремого, конкретного представника даного класу, так і групу таких представників, що відповідає основним значенням форм однини й множини.

Завдяки спостереженням над можливостями вираження значень категорії числа, можна говорити про безформантне вираження різних числових значень у словах аналізованої лексичної групи.

Передача значень числа, так само як і значень категорії роду, відбувається шляхом заміщення відсутніх формальних засобів синтактико-семантичними, що дозволяє незмінюваним етноформам виражати значення форм однини й множини. Найчастіше етнофороніми виражають значення невизначеної розчленованої множинності як у сполученні з лексемами, що передають це значення, так і поза сполученнями: "**Большинство** восточных **кри** осели в горсточке разрозненных поселений" (ЧОЗ); "Теперь я вижу, что **янади** у хижины старика набралось **много**" (ЧОЗ).

Меншою активністю позначене їх функціонування зі значенням визначеної множинності, на що вказує синтаксична сполучуваність із формами кількісних та збірних числівників, котрі виступають лексичними субститутами: "Не знаю, остануться ли эти **трое синта ларга** в Порту-Велью или же их увезут обратно в лес" (Маури); "На базаре в глаза мне бросились сразу **два минаро**" (ВС). Значення збірної множинності, характерне для незмінюваних етнонімів, може виявлятися, хоча й не часто, і в незмінюваних етнофоронімівах у сполученні з формами однини чоловічого роду у певних контекстуальних умовах: "Когда у **намотери** родится ребенок, его отец долгое время не должен есть мясо тапира, большого кабана и обезьяны" (Яноама); "Это будет и не **куна** уже, а какой-то моральный урод!" (ВС).

Основне значення форм однини - значення одиничності - у великій кількості випадків виражається тими самими засобами, що й значення категорії роду.

Вважаємо за необхідне виділити випадки індіферентного вживання етнофоронімів по відношенню до категорії числа, коли відсутні можливості точного визначення контекстуального значення, що є особливістю функціонування незмінюваних етнофоронімів: "Пленница **кохорошиветари**" (Яноама); "**Караветари** уже совсем близко от селения" (Яноама).

Були виявлені також поодинокі випадки, коли незмінювані етноформи мали у своєму складі засоби формального вираження значень числа: **луба** (збір.) - **мулуба** (одн.) - **балуба** (мн.) Що ж стосується етнічних назв: **фульбе** (найменування етносу в цілому) та **пель** (назва конкретного представника цього ж

1 Уфимцева А.А. Слово в лексико-семантической системе. -М.: Наука. -1968. -с.115.

етносу), - то в їхньому вживанні простежується відсутність усталеної норми, і тому немає підстав для розмежування їх на етніми та етнофорони.

Наявність двох значень у категорії відмінка (відмінок - граматична категорія імені і будь-яка грамема цієї категорії) дозволила підійти з двох позицій до розгляду особливостей вказаної категорії у відношенні до етнічних найменувань. Досліджуваний матеріал і в даному випадку визначив шлях аналізу від значення категорії (вираження смислових відношень) до форми вираження. У цьому випадку семантичні й морфологічні відмінності, виявлені нами в етнімих і етнофоронімих, не є принципово важливими, тому під час вивчення синтаксичних властивостей було взято один термін - "етнічна форма" чи "етнічне ім'я / найменування".

Незмінювані етнічні назви, як і відмінювані іменники, здатні вступати в різні синтаксичні відношення з іншими словоформами в тексті, що дозволяє їм функціонувати в ролі різних членів речення, за якими закріплюються певні відмінкові форми відмінюваних слів, і виражати різні смислові відношення. При цьому слід зазначити, що на цю різноманітність значень абсолютно не впливає відсутність формальних видозмін у морфемному складі етноформ, що свідчить про необов'язковість наявності формальних засобів для семантичного виявлення категорії відмінка, яке забезпечується синтаксичною сполучуваністю слова. І в цьому незмінювані форми іменників тотожні відмінюваним, їх відмінкові значення навряд чи хто буде визначати поза контекстом, за відмінковою формою.

Найчастіше зустрічаються випадки вживання незмінюваних етнічних імен у значенні предикованого суб'єкта - носія предикативної ознаки, який виконує синтаксично незалежну функцію підмета: "**Баджао** кочуют на лодках от острова к острову в теплых водах, омывающих архипелаг Сулу" (BC); "**Куна** издавна занимались рыбной ловлей и земледелием" (BC). Виконуючи функцію підмета, етноформи можуть передавати значення предикуючого суб'єкта, де суб'єкт є носієм кваліфікативної і оцінної ознаки: "**Раджбанси** - наиболее культурное племя" (Непал); "**Тхару** - прекрасные рыбаки" (Непал). Трапляються випадки вживання етнічних найменувань у функції присудка зі значенням предиката у кваліфікативно-оцінних моделях: "Герой Андре Мишеля - **монтанье**, наш современник, индеец, обитающий на севере Канады" (BC); "Мы познакомились с Паяканом, ему двадцать семь лет. Он - **луо**" (BC). Нечисленні випадки функціонування етнічних імен в ролі звертання зі значенням вокативу: "Зачем ты сюда пришел, **караветари!**" (Яноама); "До свиданья, **кри...**" (ЧОЗ). Значення предикативної ознаки виявляється в незмінюваних етнічних найменуваннях і тоді, коли вони входять до складу вставних конструкцій: "Как говорили **аньи**, "абуруахене" "царит" в беспорядке и не знает правил" (ХГ); "... если юношу, забравшегося на макушку пальмы за орехами, назвать по имени, то, как верили **га**, он может упасть" (ХГ). Виявлені також і досить рідкісні випадки вживання етноформ у складі порівняльних зворотів зі значенням порівняння: "Кома, как и **абалуя**, ассоциировали запад со смертью, восток - с жизнью" (ХГ); "Они, как и **йоруба**, верили, что перед появлением на свет душа идет к творцу Осанобуа" (ХГ). Як уже відзначалося при аналізі категорії роду, незмінювані етнічні форми

активно функціонують у ролі прикладки при семантичному компоненті, що вказує на стать даного етноніма, передаючи при цьому опозитивне значення. Це ж значення спостерігається і в етноформах у сполученні не лише з лексемами чоловік - жінка й подібними іменниками, але й з іншими частинами мови": Мы, **игбо**, глядим на иной мир, как на примерно такой же, как этот" (ХГ).

В аналізованих текстах незмінювані етнічні назви виконують різні синтаксичні функції: "В центре Манилы, на улице Санта-Крус, есть первоклассный ресторан "**Баджао**" (BC)"; "Воинственные **саматары**" (Яноама). Визначені у наведених прикладах функції та значення, як відомо, характерні для форми називного відмінка.

В дисертації детально розглядається вся відмінкова система незмінюваних етнонімів. Оскільки під терміном "відмінок" розуміються не лише семантичні відношення даної словоформи з іншими, нами з'ясовується, що являє собою форма конкретного відмінка і в цілому парадигма відмінкових форм аналізованих іменників. Історія питання про відмінкову форму подана через полярно протилежні точки зору щодо правомірності вживання цього терміна стосовно незмінюваних іменників.

Вважається, що в цьому значенні термін може бути використаний лише тоді, коли в парадигмі іменника виявляються форми з різними морфемними формотворчими показниками. І разом з тим наявність формотворчих морфем не є обов'язковою. У такому разі відмінкова форма перш за все передбачає вираження будь-якого відмінкового значення, незалежно від того, які засоби використовуються для цього: афіксація, суплетивізм, службові слова, порядок слів і под. Отже, іменники, названі в традиційній граматиці незмінюваними, очевидно, можна вважати змінюваними, оскільки їхні відмінкові форми в різних сполученнях виражають певні відношення. Таке явище, коли "словесні форми, в яких відсутні зовнішні граматичні показники, сприймаються як своєрідні нульові форми, слід розглядати як омоформи".¹

Звідси стає зрозумілою і логіка віднесення незмінюваних іменників до нульового типу відмінювання, і тому, як вважає О.А.Колесников, а ми згодні з ним, "навіть чи правомірно вважати ущербними у вираженні значень категорії функціонального виявлення предмета в бутті навіть незмінювані іменники"², що повною мірою характеризує аналізований шар лексики.

Усі розглянуті нами факти є свідченням того, що мова - це єдина система, яка, в разі відсутності якогось елемента, має засоби для його компенсації.

Другий розділ - "Динаміка функціонування незмінюваних етнонімів", - що складається з чотирьох параграфів, присвячений розгляду змін, які зазнають аналізовані лексичні одиниці в процесі функціонування в системі сучасної російської мови. Тут зроблена спроба нормалізації етнічної лексики, визначаються способи утворення відмінюваних варіантів незмінюваних етнічних на-

1 Исаченко А.В. Грамматический строй русского языка в сопоставлении с словацким. Морфология. Ч.1. -Братислава, издат. словацк. АН, 1954. - с.43.

2 Колесников А.А. Семантическое обеспечение грамматических форм имен существительных русского языка. -К.: Вища школа. - 1988. - с.127.

йменувань і розв'язується питання про термінологізацію та інтернаціоналізацію етнонімів.

Аналізуючи синтаксичні властивості етноформ, ми звернули увагу на проблему розмежування незмінюваних етноіменників та незмінюваних етноприкметників, існування якої зумовлене здатністю іменників виступати у функції постпозитивного означення чи прикладки (з тим самим атрибутивним значенням), та достатньо суперечливого явища в лінгвістиці - незмінюваних прикметників, виникнення яких у науці розглядається по-різному.

Сучасна лінгвістична наука для розмежування частин мови орієнтується в основному на семантику та синтаксичні особливості лексем. В умовах флективної недостатності аналізованих нами слів саме ці критерії і дозволяють визначити їх частиномовну приналежність. У незмінюваних етнічних найменуваннях можливе поєднання значень і властивостей іменника та прикметника, завдяки чому виникає проблема їхнього розмежування. Труднощі виникають тоді, коли такі одиниці перебувають у постпозиції стосовно означуваного слова й межа між незмінюваними прикметниками та незмінюваними іменниками виявляється нестійкою. У сполученні з іменниками незмінюване слово із семою "національність" у ролі постпозитивного означення виражає значення віднесеності, приналежності (культура банту, поэт манси, поэтесса пенджаби) та гіперонімічні відношення (народ суахили, племя мамунатукатубетери), що дозволяє зробити висновок про можливість семантичної деривації, яка в морфології, як і в лексиці, здійснюється шляхом зміни семантики при збереженні форм. Отже, як бачимо, незмінювані етнічні найменування здатні вживатися у функції прикметника: "Верными натуре можно назвать бронзы и терракоты, обнаруженные в священном городе **йоруба** - Ифе" (ХГ); "У живущей в дельте Нигера небольшой народности **экои** члены общества "экпо" носили двуликую маску" (ХГ). Слід відзначити, що в лінгвістиці немає одностайності стосовно частиномовної приналежності незмінюваних слів, що виражають атрибутивне значення. Внаслідок аналізу відповідного матеріалу ми схильні вважати, що для незмінюваних найменувань націй та народностей характерною у постпозиції є здатність виявляти властивості іменників і прикметників. Для їхнього розмежування радимо використовувати не лише прийом аналогій, запропонований В.Н.Арутюнян (англо-ибо словарь, французско-амхарский словарь; литература канури, амхарская литература и под.), але й враховувати семантику означуваного компонента сполучення. Так, при дослідженні способів і засобів вираження категорії роду невідмінюваних етнічних найменувань ми зверталися до прикладів типу жінка-іфугао, чоловік-біндібу, юнак-тода, дівчина-хо, дід-фула, баба-лоло, в яких етноформи, знаходячись у постпозиції, виконують функцію прикладки, вказуючи на національну приналежність того компонента сполучки, що характеризує стать представника даної нації. У структурі такого сполучення (іменник + прикладка) роль прикладки "відіграє" також іменник.

Головний (граматично) член словосполучення у мовленні служить лише для вказівки на стать етноімені, тобто семантична його функція стає допоміжною, а етнічного найменування - основною, набуваючи граматичних ознак іменника. Аналогічні сполучення зустрічаються і в тих випадках, коли обидва компонен-

ти відмінювані, а їхні граматичні властивості мають формальне вираження: девушка-узбечка, юноша-грузин, женщина-эскимоска, мужчина-украинец і под.

Внаслідок проведеного аналізу невідмінювані етнічні найменування були визнані поліфункціональними граматичними одиницями, здатними в різних контекстуальних умовах виявляти ознаки різних частин мови - іменника й прикметника. Вважаємо також, що етнічні терміни були запозичені не як прикметники, а як іменники. Незмінювані прикметники - наслідок ад'єктивної незмінюваності іменників. Цим їх участь у словотвірному процесі не обмежується: етнічні найменування-іменники можуть функціонувати як мотивуюча основа під час морфемного творення відмінюваних прикметників з етнічною семантикою: "Чата, **зулусский** вождь, чей полководческий талант помог ему создать настоящую империю, пал в 1828г." (народ зулу, ВС); "За обедом они - традиционно для **амхарского** стола - служат и тарелкой" (народ амхара, ВС).

Виникнення та існування варіантів - закономірний наслідок еволюції мови. У процесі аналізу незмінюваних форм етнічних імен були виявлені серед них і лексично тотожні варіанти як результат зіткнення двох тенденцій: прагнення до морфологічного оформлення і прилучення їх до системи відмінювання, а також тенденція до збереження своєї форми. Роз'єднаність в морфологічному складі та способах вираження граматичних значень у вказаній лексичній групі дозволила диференціювати її, розділивши на чотири групи.

Перша група - повністю незмінювані етнічні найменування, граматичні значення яких виражаються аналітично. У цьому випадку лексеми являють собою поліфункціональні граматичні форми в межах однієї частини мови і мають здатність до конверсії: "Вечером **караветари** ушли" (Яноама); "И в самом деле, один из воинов **кохорошиветари** жил в селении племени караветари" (Яноама).

Друга група - повністю змінювані етноімена, у морфологічній структурі яких наявні афікси, що і є носіями граматичних характеристик: "В нашу программу входят антропологические исследования, изучение хозяйства, материальной культуры, социальной организации, современного быта **папуасов**" (ГЭ); "Потом пел один **папуас**, постукивая бембу о землю" (ГЭ).

Третя група - частково незмінювані етнонайменування. Наявність форм з афіксально вираженим граматичним значенням свідчить про нестійкість норми вживання незмінюваних етноімен. "Туареги живут в самом сердце Сахары" (Ефр.); "Туарег без крайней надобности не будет говорить на языке, которым плохо владеет" (Ефр.). Для вказівки на жіночу стать використовується описовий зворот - **туарегская женщина**.

Четверта група - варіативні незмінювані етнічні найменування. Так, наявність відмінюваних варіантів виявлено в таких найменуваннях : **абаза - абазинец - абазинка - абазинцы; адыге - адыгеец - адыгейка - адыгейцы; амхара - амхарец - амхарка - амхарцы** і под. Вживання варіантних етнічних найменувань позначене синхронністю використання відмінюваного чи невідмінюваного варіанта, що, очевидно, зумовлене індивідуальним ставленням ав-

тора до вибору тієї чи іншої форми і створює умови для уникнення повторюваності тих самих форм шляхом їхнього варіювання.

Виявлені також орфографічні варіанти: **и-шиль - ишиль, оранг таланули - оранг тапанули, цян - цянь** і под.; орфоепічні: **ибибио, маори, кикапу**.

Питання про нормативність вживання запозичених етнічних найменувань не можна вважати розв'язаним, вивчення його необхідно продовжити, відобразивши результати у словниках.

Творення і функціонування нових, варіантних форм відбувається за аналогією до традиційної форми. Актуальність даного явища підкреслює Є.С.Кубрякова, оскільки завдяки аналогії конкурентними стають різні форми однієї одиниці. Під час утворення варіантних одиниць впливові аналогії у переважній більшості випадків не перешкоджали ні фонетико-фонологічні, ні морфологічні обмеження на відмінюваність. Була проаналізована структура незмінюваних етнічних найменувань, які можуть бути як простими (однослівними), так і складеними. Сполучуваність складів та їх фінальне оформлення знайшли відображення в поданій нижче таблиці:

Фіналь	Кількість складів									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	Всього
-а (-я)	26	435	520	235	47	20	1	1	-	1285
-о	17	200	199	80	21	5	1	-	1	524
-у (-ю)	12	150	90	57	9	3	1	1	-	333
-э (-е)	14	68	188	71	15	3	2	-	1	462
-и	10	266	408	296	45	25	9	2	2	963
-ы	1	18	11	6	4	1	-	-	-	41
- согл.	168	544	229	150	33	13	2	-	-	1139
Всього:	248	1781	1645	895	174	70	16	4	4	4585

Аналіз показав, що фінальне оформлення етноформ дозволяє приєднувати до них форманти **-ин(-анин), -ец, -ин + -ец**, які утворюють форми зі значенням чоловічого роду, і форманти **-к, -анк, -янк** для формоутворення відмінюваних етнічних одиниць зі значенням жіночого роду; утворення форм чоловічого роду може бути і безформантним: **аувайла - аувалиец, аувайлянка, аувайлянци; ати - атиец, атийка, атийцы; бабуру - бабуруанец, бабуруанка, бабуруанцы; атбара - атбар, атбарка, атбары** і под. Найменування, що мають в кінці сполуки голосних, не характерні для відмінюваних іменників, такі як **-ау, -еа**, також утворюють відмінювані варіанти шляхом афіксації: **бахаяу - бахауанец, бахауанка, бахауанцы** і под. Аналогічно, з усіченням кінцевого а, можуть утворюватися відмінювані варіанти від назв на **-уа**: **зигуа - зигуанец, зигуанка, зигуанцы** і под. Складніше з тими іменниками, які мають у кінці слова більше

двох голосних (**кварааэ, волеаи**), або складаються лише з голосних (**яо, ууа, ауэ, юэ**), а також мають своєрідну орфографію (**карунси'е**).

Таким чином, незмінювані етнічні найменування, що закінчуються на голосний чи сполучення голосних, незважаючи на структурні обмеження, можуть перейти у групу відмінюваних шляхом приєднання до своїх форм родозначущих формантів і типових флексій відмінюваних іменників; при цьому слід особливо підкреслити, що ця лексична група здається високопродуктивною в плані можливості оформлення словотворними елементами, в той час як слова інших лексичних груп прагнуть зберегти свою форму. Слід відзначити й випадки обмеження цієї закономірності, коли етнічне найменування багатоскладове чи складене за своєю структурою: **мамунатукатубетери** (9 скл.), **патаманибуэ-тери** (8 скл.), **ачомавиацутеви** (8 скл.), **атахоре роте, бейсоде-пау, ц-р-мис, а'а сама, льявос шича'ам** і под. Їх структурні особливості перешкоджають приєднанню формантів, здатних виражати значення статі (роду), числа й відмінка: подібні утворення були б громіздкими й незручними у вжитку. Не підлягають змінам, на наш погляд, і односкладові утворення: **срэ, срби, скоттс, шатт, шать, эйш, шэ, тгбо, то, ту, тхи, тхо, ур, ха, фра, фча, хи, хо, хэ, чи, ша** і под., що підтверджується і практикою їхнього вживання.

Група слів - етнічних найменувань уявляється рухливою, члени її можуть, утворюючи відмінювані варіанти, створювати конкуренцію традиційному, незмінюваному типу, чим відрізняються від інших лексичних груп незмінюваних іменників.

Завершуючи дослідження особливостей функціонування незмінюваних етнічних найменувань як мовних знаків, ми зупинилися на проблемі їх термінологізації та інтернаціоналізації. Віднесення етнічної лексики до складу термінології у багатьох лінгвістів не викликає заперечень, але проблема вбачається у невпорядкованості системи. Не завжди простежується однозначна відповідність означуваного й означуючого. Процес термінологізації назв народів і народностей утруднюється також паралельним співіснуванням офіційних та неофіційних найменувань, що не завжди розмежовуються. Термінологізації підлягають ті найменування, які внаслідок частотності вживання стають офіційними, на периферії часто знаходяться самоназви, варіантні назви та ті етноніми, що не використовуються в офіційному діловому спілкуванні.

Отже, аналізована термінологічна група слів є гнучкою, динамічною, і встановити постійний і остаточний склад її важко, оскільки можлива заміна одного найменування іншим, а також з'являються нові відкриття в галузі етнографічної науки. На проблематичності даного питання позначаються хитання щодо віднесення етнічної лексики до ономастики чи до апелятивів. У науковому мовленні етнічні терміни використовуються у своїй прямій номінативно-дефінітивній функції, називаючи певний етнос, хоча в цьому випадку виявляється властивість функціонування незмінюваного етноімені, що займає проміжне становище між термінами й нетермінами, наближаючись до ономастики, - здатність передавати узагальнено-збірне значення, властиве етнонімам. Випадки вживання названих одиниць у значеннях, притаманних етнофоронімам, свідчать про термінологічну природу даних мовних знаків, які, незважаючи на словот-

вірні можливості сучасної російської мови, прагнуть зберегти незмінювану форму, що є критерієм їх інтернаціональної сутності.

У **висновках** узагальнено результати дослідження особливостей функціонування незмінюваних етнічних найменувань у сучасній російській мові:

1. Сучасний стан етнотермінології демонструє тенденцію до формування етнічних утворень без будь-яких формантів, тобто незмінюваних. Семантична особливість слів-назв етносів відрізняє дані найменування від інших (змінюваних) тим, що в них, окрім вказівки на той чи інший народ, закладене ще й значення індивідуального представника певного етносу, тобто це полісемантичні одиниці. Відповідно для розмежування цих значень використовувалися терміни "етнонім" та "етнофоронім".

2. Для лінгвістики, що розглядає слово як мовний знак, несуттєвим є поділ назв етнічних спільностей на офіційні найменування та неофіційні, тобто самоназви, тому термін "етнонім" у лінгвістичному його розумінні є більш узагальненим поняттям, називаючи будь-який етнос та використовуючи для цього будь-яке етноім'я.

3. Багатоманітність значень незмінюваних етнотермінів дозволила виділити 9 етимологічних типів: 1) зі значенням "людина", "люди"; 2) зі значенням "людина", "люди" + "ознака", "якість"; 3) господарчо-культурно-географічний; 4) тотемічний; 5) релігійний; 6) зі значенням "свій", "чужий"; 7) лінгвоозначальний; 8) відтопонімічний; 9) антропоморфічний. Найбільш численними за своїм складом є типи 1,2,3,8.

Аналіз групи відтопонімічного характеру продемонстрував своєрідність словотвірних можливостей незмінюваних етнічних найменувань, які досить часто мотивують утворення топонімів.

4. Полісемантичність незмінюваних етнічних найменувань знайшла своє продовження в поліграматичності цих одиниць. Незважаючи на формальну недостатність, незмінювані найменування осіб за етнічною ознакою мають здатність безформантного вираження різних категоріальних значень роду, числа й відмінка, яке відбувається шляхом заміщення відсутніх формальних засобів синтактико-семантичними.

5. Незмінювані етнічні найменування поліфункціональні й у тому, що здатні в різних контекстуальних умовах виявляти ознаки як іменників, так і прикметників. Для їх розмежування в постпозиції слід використовувати не тільки засіб аналогії, але й аналізувати семантику означуваного слова.

Дослідження підтвердило гіпотезу, що етнічні незмінювані назви були запозичені як іменники.

6. Аналізована лексична група не відзначається єдністю в засобах вираження граматичних значень, тому що окреслюється тенденція до морфологічного оформлення і створення варіантів.

Можливість утворення варіантів дозволила розподілити етнічні назви на 4 групи: 1) повністю незмінювані; 2) повністю змінювані; 3) частково незмінювані; 4) варіативні незмінювані етнічні найменування. Утворення нових варіантних

форм відбувається за принципом аналогії з традиційною формою, при цьому процесу формотворення не суперечать особливості фонетичного оформлення незмінюваних етнічних найменувань. Як свідчить функціонування незмінюваних етнічних назв, деякі з них зберігають свою незмінювану форму (багатоскладові, складені за своєю структурою та іноді односкладові).

Норма вживання незмінюваних етнічних назв не є сталою.

7. Розподіл незмінюваних етнічних найменувань на етноніми та етнофороніми допоміг визначити їх місце у системі сучасної російської мови: етноніми, наближаючись до ономастики, займають проміжне місце між термінами й не-термінами; етнофороніми, безсумнівно, належать до терміносистеми етнології.

Список джерел та їх умовні скорочення

ААС - Азія й Африка сьогодні.

ВС - Навколо світу.

СЭ - Радянська етнографія.

Ланге - Ланге П.В. Континент коротких тіней: історія географічних відкриттів у Африці. - М.:Прогрес,1990. -288с.

ЧОЗ -Людина відкриває землю. -М.:Думка,1986. -287с.

Яноама - Біюкка Етторе. Яноама. - М.:Думка,1972. -206с.

Непал - Габоріо Марк. Непал і його мешканці . - М.:Наука,1985. - 184с.

ХГ -Іорданський В.Б. Хаос і гармонія. - М.:Наука,1982. -344с.

СИП -Ковальов І.М.Доля індійських племен. М.:Наука,1982. -328с.

ГЭ - Глазами етнографів. -М.:Наука,1982. - 272с.

За матеріалами дисертації опубліковані такі роботи:

1. Функціонування незмінюваних етнічних назв у публіцистиці // Тези доповідей і повідомлень VI Республіканської ономастичної конференції. - Одеса,1990. - с. 60-62.

2. Про морфологічні особливості етнічних назв туарегів в оповіданні І.А.Єфремова "Афанеор, дочка Ахархеллена" // Тези доповідей і повідомлень Всесоюзної конференції, присвяченої проблемам наукової фантастики. - Миколаїв,1991. - с.75-76.

3. Морфологічна недостатність незмінюваних етнічних назв та засоби її подолання. Категорія роду. //Рукоп. депон. у ДНТБ України №937-УК-95 від 25.04.95. -15с.

4. Підходи до визначення принципів розмежування етнічних назв та етнофоронімів // Тези доповідей і повідомлень семінару "Реконструктивні можливості ономастики" -К., 1995. -с.32-33.

5. Незмінювані етноніми: до питання про їх походження: Метод. посібник. - Миколаїв, 1995. - 13 с.

Лагошняк Г.Н. Функционирование неизменяемых этнонимов в современном русском языке.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата филологических наук по специальности 10.02.02. - русский язык, Киевский государственный педагогический университет им. М.П.Драгоманова, Киев, 1995.

В диссертации всесторонне исследуется проблема функционирования неизменяемых этнических наименований в современном русском языке. Детально рассматриваются средства компенсации морфологической недостаточности неизменяемых этнофоронимов и доказывается, что язык как система, в случае ущербности каких-либо ее элементов, находит средства для возмещения недостающего. Исследуется и доказывается полифункциональность интернациональных этнических единиц, делается попытка их систематизации и определяются тенденции нормы их употребления.

Galina N. LaGauchegnac. Functioning of Fixed Ethnonymes in Modern Russian.

Thesis to apply for Degree of Candidate, Philological Sciences, Speciality 10.02.02 - Russian Language, Dragomanov State Pedagogical University of Kiev, 1995.

Under scrutiny is the scientific report in which the author examined problems of functioning of fixed ethnic names in Modern Russian. Researched in detail are means of compensation of morphological insufficiency of fixed ethnophoronymes. It is to be proved that language as a system, in case of poor functioning of any elements, finds means to replace the lacking parts. It is examined and it will be proved the multi-functionality of ethnic units. An attempt is made to classify ethnic units and determine tendencies of their standard usage.

Ключові слова: етнімі, етнофоронім, морфологічна недостатність, поліфункціональність, інтернаціональність термінології.

Підписано до друку 23.01.96 р.

Друк офсетний. Тир. 100

Тип. МП "Возможности Киммерии", м.Миколаїв, вул. Інженерна, 22